

בס"ד. ש"פ האזינו, שבת שובה, ח' תשרי, ה'תש"ל

(הנחה בלתי מוגה)

שובה ישראל עד הוי' אלקיך גו' קחו עמכם דברים ושובו אל הוי', ומסיים, ונשלמה פרים שפתינו¹. וצריך להבין אומרו שובה ישראל, ישראל דייקא, שהוא שם המעלה², ע"ש כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל³, דלכאורה, כיון שהכתוב מדבר בענין התשובה, הרי אף שיש גם מדרגות נעלות בתשובה, עד להתשובה דוהרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה⁴, מ"מ, פשטות והתחלת ענין התשובה, ובפרט מצות התשובה כפי שנמנית ברמ"ח מ"ע⁵, הרי זה באופן ששייך לוידי דברים⁶ (קחו עמכם דברים⁷) והבאת קרבן (ונשלמה פרים שפתינו), ותשובה כזו אינה שייכת במדרגת ישראל, ע"ש כי שרית גו', אלא דוקא כאשר בניי נמצאים במעמד ומצב שנקראים בשם יעקב בלבד, וא"כ, למה נאמר כאן שובה ישראל. גם צריך להבין הדיוק ד(שובה ישראל) עד הוי' אלקיך⁸. גם צריך להבין מ"ש קחו עמכם דברים, דלכאורה, הרי עיקר מצות התשובה היא החרטה על העבר והקבלה על להבא שהיא בלב, וכמ"ש⁹ בצר לך ומצאוך גו' ושבת עד הוי' אלקיך גו' (ולעיל מיני¹⁰) כי תדרשנו בכל לבבך, ולמה מפרט במיוחד הענין דקחו עמכם דברים דוקא. וגם צריך להבין במ"ש ונשלמה פרים שפתינו, דהפירוש הפשוט בזה הוא¹¹, דכיון שבתשובה צ"ל גם הבאת קרבן (כנ"ל), ועכשיו משחרב ביהמ"ק אי אפשר להקריב קרבנות, הנה עז"נ ונשלמה פרים שפתינו, שאפשר להשלים ענין הקרבנות ע"י התפלה, דתפלות כנגד קרבנות תקנום¹², וכן

ואילך.	1) הושע יד, ב"ג.
7) ראה תרגום ומצו"ד עה"פ (הושע שם).	2) ראה רד"ה שובה ישראל באוה"ת
אווה"ת ני"ך עה"פ (ח"ג ע' א'רס).	דרושים לשבת שובה ע' א'תצו. ד"ה הנ"ל
8) ראה לקו"ת דרושים לשבת שובה סו,	תרצ"ה (סה"מ קונטרסים ח"ב שכח, א).
ב.	תש"ד (סה"מ תש"ד ע' 15).
9) ואתחנן ד, ל.	3) וישלח לב, כט.
10) שם, כט.	4) קהלת יב, ז. וראה לקו"ת ריש פרשתנו.
11) ראה גם שו"ע אדה"ז או"ח מהדורא	5) ראה סהמ"צ להרמב"ם מ"ע עג. וראה
תניינא ס"א ס"ט.	לקו"ש חל"ח ע' 18 ואילך.
12) ראה ברכות כו, א"ב.	6) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ב

ע"י התורה, כמארז"ל¹³ כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה וכו'. אבל עדיין צריך להבין, למה מדגיש הכתוב הענין דונשלמה פרים שפתינו בנוגע לענין התשובה דוקא, הרי יש קרבנות שאינם באים לכפרה כלל, ואדרבה, עיקר ענין הקרבנות הו"ע ריח ניחוח (נחת רוח) להו"י¹⁴, דריח הו"ע ההעלאה מלמעלמ"ע, שרוא דקורבנא עולה עד רוא דא"ס¹⁵ (כמשנ"ת במאמר שלפנ"ז¹⁶), ועי"ז נעשה אח"כ הענין דניחוח, מלשון¹⁷ נחות דרגא¹⁸, שהו"ע ההמשכה מלמעלמ"ט, וכמבואר בזהר¹⁹ ובתניא²⁰ שע"י הקרבת הבהמה נעשה העלאה והמשכה בכל מין החי, וע"י עשרון סולת נעשה העלאה והמשכה בכל מין הצומח [ומזה מובן שכן הוא גם בנוגע למין הדומם, שע"י המלח שהי' בכל קרבן נעשה העלאה והמשכה בכל מין הדומם²¹, וכ"ה גם בנוגע למין המדבר, ע"י האדם המקריב]. וכיון שעיקר ענין הקרבנות הוא הענין דריח ניחוח, ורוב הקרבנות אינם שייכים לכפרה כלל, א"כ, מדוע מדגיש הכתוב את הענין דונשלמה פרים שפתינו בנוגע לענין התשובה דוקא.

(ב) **ויובן** זה בהקדים המבואר במאמר ד"ה שובה ישראל עד הוי' אלקיך דשנת תר"ל²² (שנאמר לפני מאה שנה), שמדייק שם בענין הוידי דברים (קחו עמכם דברים), דלכאורה, הלא עיקר מצות התשובה הוא החרטה בלב, ומהו ענין הוידי דברים. ומבאר, שיובן זה בהקדם מארז"ל²³ שאלו לתורה נפש החוטאת במה תתכפר, אמרה, יביא אשם ויתכפר לו, שאלו להקב"ה, אמר, יעשה תשובה ויתכפר לו, דלכאורה אינו מובן, מפני מה אמרה תורה יביא אשם ויתכפר לו, והקב"ה אמר יעשה תשובה, הלא אורייתא וקוב"ה כולא חד²⁴ (הוא וחכמתו אחד²⁵), ומפני מה מחולקים בתשובותיהם. ועוד זאת, שחלוקים הם

-
(13) מנחות בסופה.	(21) עץ חיים שער נ (שער קיצור אבי"ע)
(14) ויקרא א, ט. פינחס כח, ח (ובפרש"י).	ספ"ב. ועוד.
(15) ראה זהר ח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב.	(22) סה"מ תרכ"ט ע' שנה ואילך.
(16) ד"ה איתא בסוף מנחות פ"א (לעיל ע' 27).	(23) ילקוט שמעוני תהלים מזמור כה (רמז תשב).
(17) יבמות סג, א.	(24) ראה תניא פ"ד ורפכ"ג בשם הזהר.
(18) ראה לקו"ת פינחס עו, א. שמע"צ צב, ד.	וראה זהר ח"א כד, א. ח"ב ס, א. תקו"ז תיקון ו בתחילתו. לקו"ת נצבים מו, א. ועוד.
(19) ראה זח"ג רמ, ב.	(25) תניא פ"ב. וראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ה ה"י. הל' תשובה פ"ה ה"ה. שמונה פרקים להרמב"ם פ"ח.
(20) פל"ד (מג, ב). וראה אגה"ת פי"ב (קא, סע"א ואילך).	

בתכלית, כי, הכפרה שע"י הקרבנות היא רק על השגגות, ולא על הזדונות, שעל מזיד אין שום תקנה ע"פ התורה. ואף שמענה התורה הוא יביא אשם כו', ובקרבן אשם, הנה מלבד האשם שבא על ספק שוגג, ישנו אשם שבא על הזדונות, הרי מבואר בזה²⁶ שהאשם עצמו אינו מכפר על הזדונות, אלא שכיון שהקרבן צ"ל עם התשובה (שכשמביא קרבן צריך להיות שב מידיעתו²⁷), הנה ע"י התשובה מתבטל החומר שבמזיד ונעשה כשוגג, ולאחרי שנעשה כשוגג, אזי מועיל האשם לכפר על השוגג. ונמצא, שמענה התורה יביא אשם ויתכפר לו, הוא תקנה רק על השגגות. ואילו במענה הקב"ה יעשה תשובה ויתכפר לו, הרי תשובה מכפרת גם על הזדונות, שאין לך דבר העומד בפני התשובה²⁸, שעל ידה משתנה האדם (ער שטעלט זיך איבער) מן הקצה אל הקצה, ומתעלה בתכלית העילוי, עד שבמקום שבעלי תשובה עומדים אפילו צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד שם²⁹.

וממשיך במאמר, שיוכן כ"ז בהקדם להבין מהו ענין הקרבנות, שלכאורה יפלא שכשהאדם חוטא מביא קרבן בהמה ועי"ז מתכפר לו החטא, ואיך מתכפר ע"י הקרבת הבהמה חטא האדם אשר חטא. והיינו, דכיון שענין יביא אשם ויתכפר לו הוא מענה התורה, וענין התורה הוא הבנה והשגה, הנה כאן המקום לשאול מהי ההסברה בהבנה והשגה בענין הכפרה שע"י הקרבנות, שע"י הקרבת הבהמה מתכפר חטא האדם.

(ג) **ומבאר** במאמר, דהנה כתיב³⁰ אחר וקדם צרתני, ואמרו רז"ל³¹ שהאדם נברא אחר למע"ב וקדם למע"ב. אחר למע"ב, כי, בריאת האדם היתה ביום הששי, לאחרי הנבראים שנבראו בימים שלפנ"ז, וגם בנוגע לנבראים שנבראו ביום הששי עצמו, מוכח בפשטות הכתובים שתחילה נבראו שאר הנבראים, ולבסוף נברא האדם. וענין זה שכל הנבראים קדמו לאדם, הוא לא רק קדימה בזמן, אלא גם קדימה במעלה (ואדרבה, מצד הקדימה במעלה נעשית גם הקדימה בזמן), כמובן מזה שאנו רואים שהאדם ניוון מהחי, ואפילו מצומח, ואפילו מדומם, והיינו, שהאדם מוכרח לכל שאר סוגי הנבראים לצורך קיום מציאותו,

26) אוה"ת יו"כ ס"ע א'תקנו ואילך. ח"א ע' 572 ואילך).

27) ראה שבועות כו, ב. וש"נ.

28) רמב"ם הל' תשובה ספ"ג.

29) שם פ"ז ה"ד.

30) תהלים קלט, ה.

31) ראה בר"פ פ"ח, א.

סה"מ תרל"ג ח"א ע' קמט. סה"מ תרל"ו ח"ב ריש ע' שי. המשך תער"ב ח"ג ע' א'רנג. וראה גם לקו"ש חט"ז ע' 421. שיחת ש"פ צו תשמ"ט (ספר השיחות תשמ"ט ח"א ע' 352). שיחת ש"פ לך תשמ"ה (התוועדויות תשמ"ה

שהרי אם לא יאכל, יתחלש, ועד שבהעדר האכילה יוכל ליפרד הנפש מן הגוף ברבות הימים, משא"כ שאר הנבראים מדצ"ח אינם מוכרחים להאדם לצורך קיום מציאותם, ועכצ"ל, שבשרשן הם גבוהים יותר ממדרגת האדם, וכנודע ששרש הדצ"ח הוא מעולם התהו שקדם לתיקון שהוא שורש האדם³², והרי קדימת התהו לתיקון אינה רק קדימה בזמן (היינו ענין הזמן כפי ששייך בתהו ותיקון), אלא גם קדימה במעלה, כידוע שבתהו האורות מרובים ובתיקון האורות מועטים³³. ולכן נקרא האדם אחר למע"ב, שהוא למטה מכולם.

ויש להוסיף בזה, דכשם שבכללות הבריאה נבראו תחילה שאר הנבראים והאדם נברא לבסוף דוקא, הנה עד"ז הוא גם בכריאת האדם גופא, שהגוף נתהווה קודם להנפש, כמ"ש³⁴ ויפח באפיו נשמת חיים, והיינו, שויפח נשמת חיים הוא באפיו, בהגוף, שבתחילה הי' גולם, כמ"ש³⁵ גלמי ראו עיניך, וכידוע³⁶ שנשתנה יצירת האדם מיצירת שאר הנבראים, שכל הנבראים נתהוו גופם ונפשם כאחד, משא"כ ביצירת האדם הנה בתחילה נתהווה גופו והי' גולם, ולאח"ז ויפח באפיו נשמת חיים, דמאן דנפח מתוכי נפח³⁷. וענין זה שהגוף נתהווה קודם להנפש, מורה על קדימת מעלת הגוף לגבי הנפש. וכן הוא גם בעבודת האדם, דהנה, בענין המצוות יש מעשה המצוות וכוונת המצוות, שהם דוגמת גוף ונפש (כמבואר בתניא³⁸), והיינו, שעשיית המצוות (גוף) צ"ל בכוונה (נפש), אבל אעפ"כ, ההתחלה והעיקר הוא מעשה המצוות (גוף), כמארז"ל³⁹ המעשה הוא העיקר. ועד שגם בתפלה צ"ל ענין המעשה, דעם היות שתפלה היא עבודה שבלב, כמארז"ל⁴⁰ איזוהי עבודה שבלב זו תפלה, מ"מ, צ"ל בתפלה לא רק הכוונה, אלא גם המעשה, ועד שאפילו בתשובה צ"ל גם ענין המעשה.

אמנם אע"פ שהאדם הוא אחר למע"ב (כנ"ל), ה"ה גם קדם למע"ב, כי עיקר המכוון בכריאת כל שאר הנבראים הוא האדם, והיינו,

שבהערה 46. תו"א שבהערה הבאה.

36) ראה תו"א בראשית ד"ה להבין הטעם

שנשתנה יצירת גוף האדם משאר כל הנבראים

(ג, ד ואילך).

37) תניא רפ"ב בשם הזהר.

38) פל"ח.

39) אבות פ"א מי"ז.

40) תענית ב, סע"א.

32) ראה גם ל"ת להאריז"ל עה"פ עקב ח, ג. לקו"ת צו יג, סע"ב ואילך. ובכ"מ.

33) ראה עץ חיים שער הכללים פ"א-ב.

שער התיקון פ"ה. שער המלכים פ"א וסופ"ה.

תו"ח ד"ה בראשית ברא (השני) פ"ז ואילך.

ובכ"מ.

34) בראשית ב, ז.

35) תהלים קלט, טז. וראה סנהדרין

שבריאת כל שאר הנבראים אינה תכלית בפני עצמה, אלא כל התהוותם היא בשביל האדם, כמארו"ל כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם⁴¹, וכל העולם לא נברא אלא לצוות לזה⁴². וזוהי גם הסיבה לכך שהאדם נברא באחרונה, בכדי שימצא הכל מוכן לפניו⁴³.

וְזָהוּ גם מה שאומרים על ר"ה, יום ברוא אדה"ר⁴⁴, זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון⁴⁵, והיינו, שאע"פ שבריאת האדם היתה ביום הששי למע"ב, וביום הששי גופא בשעות האחרונות של היום (כמבואר במסכת סנהדרין⁴⁶), מ"מ, זה היום דוקא הוא תחילת מעשיך, ולא כ"ה באלול, יום התחלת ברה"ע⁴⁷, כי, עד שלא נברא האדם, הנה כל הנבראים הם כאילו שלא נתהוו כלל (כמ"ש המהרש"א בחדא"ג⁴⁸), כיון שכל בריאתם היא בשביל האדם. וע"י האדם נעשית שלימות כל הבריאה שיהי' בה גילוי אלקות, וכידוע⁴⁹ שביום שנברא אדה"ר אמר הוי' מלך גאות לבש⁵⁰, ואמר לכל הנבראים בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני הוי' עושנו⁵¹, והיינו, שעל ידו דוקא נעשה הוי' מלך בכל הבריאה. וכן הוא בכל ר"ה, שהענין דמלוך על העולם כולו בכבודך כו' וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו ויאמר כל אשר נשמה באפו הוי' אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה⁵², כמבואר בכתבי האריז"ל⁵³ שקאי על ג' עולמות ב"ע (פעול — עשי, יצור — יצירה, וכל אשר נשמה באפו — בריאה), הן ב"ע הפרטיים, והן (למעלה יותר) ב"ע הכלליים, הרי זה נעשה ע"י עבודת ותפלת האדם דוקא.

(ד) ועפ"ז יובן מה שהקרבן מן הבהמה מכפר על האדם, דכיון שהאדם הוא אחר למע"ב, וכנ"ל ששרש האדם הוא מתיקון, ושרש הבהמה הוא מתהו שקדם לתיקון גם במעלה, הנה ע"י

(47) ויק"ר רפכ"ט. פסיקתא דרב כהנא שבערה⁴⁵. יל"ש פינחס רמו תשפב. ועוד.
(48) ושם: "האדם הי' תכלית של כל הבריאה וכאילו לא נברא שום דבר קודם בריאת אדם".
(49) ראה פרקי דר"א פי"א. זהר ח"א רכא, ב. ח"ג ס"פ אמור.
(50) תהלים צב, א.
(51) שם צה, ו.
(52) תפלת מוסף דר"ה.
(53) סידור האריז"ל במקומו. ועוד.

(41) סנהדרין לו, א (במשנה).
(42) ברכות ו, סע"ב. וראה רמב"ם בהקדמה לפירוש המשניות (ד"ה אח"כ ראה להסתפק).
(43) ראה סנהדרין לח, א ובפרש"י.
(44) ראה תוד"ה לתקופות ר"ה ת, א.
(45) תפלת מוסף דר"ה (ר"ה כז, א). וראה ר"ן לר"ה טז, א. חדא"ג מהרש"א שם כז, א. בחיי בראשית א, ג. פסיקתא דרב כהנא פייסקא כג (בחדש השביעי). לקו"ת נצבים מז, ג. המשך תרס"ו ע' כח. ובכ"מ.
(46) לח, ב.

שהאדם מקריב את הבהמה ומעלה אותה לשרשה בתהו, אזי האורות מרובים דתהו (שרש הבהמה) שלמעלה מהתיקון (שרש האדם) נמשכים ופועלים גם בהאדם. ובפרטיות יותר, כמבואר במאמר⁵⁴, שע"י הקרבת הבהמה ע"ג המזבח ה"ה מתעלה ונכללת בשרשה בבחי' פני שור שבמרכבה, ועי"ז שהחיות (פני שור, ולמעלה יותר פני ארי⁵⁵) נושאות את הכסא⁵⁶ עם בחי' כמראה אדם שעל הכסא לבחי' כי לא אדם הוא⁵⁷, נעשית עלי' גם באדם התחתון, אדם אתם⁵⁸, ע"ש אדמה לעליון (כדאיתא בשל"ה⁵⁹), שמתעלה לבחי' לא אדם.

(ה) **אמנם** כל הנ"ל הוא העילוי שנעשה ע"י הקרבנות, שזהו מענה התורה יביא אשם ויתכפר לו. ולמעלה מזה הוא העילוי שנעשה ע"י התשובה, שזהו מענה הקב"ה יעשה תשובה ויתכפר לו. ויובן בהקדם ביאור העילוי שנעשה ע"י הקרבנות, שע"י נעשית העל' מבחי' אדם לבחי' לא אדם. והענין בזה, דהנה, ב' הבחי' דאדם ולא אדם כמו שהם בכללות העולמות, הם ע"ס דאצילות ובחי' א"ס שלמעלה מאצילות, ובספירות הו"ע ספירת הכתר, שהיא בבחי' א"ס ובל"ג. אמנם, בכתר עצמו ישנם ב' בחינות, חיצוניות הכתר ופנימיות הכתר, ועיקר אמיתית הבל"ג הוא בפנימיות הכתר דוקא, משא"כ חיצוניות הכתר אינה אמיתית הבל"ג. וכמובן מהידוע במעלת קו האמצעי על ב' הקוין, שעליית ב' הקוין היא בחיצוניות הכתר, ואילו קו האמצעי עולה בפנימיות הכתר⁶⁰, וכיון שענינו של קו האמצעי הוא שאין בו הגבלות (שלכן כלול מב' הקוין), הנה מזה שקו האמצעי עולה בפנימיות הכתר, מובן, שעיקר ענין הבל"ג הוא בפנימיות הכתר דוקא. ובפרט ע"פ הידוע⁶¹ שחיצוניות הכתר היא שרש ומקור הנאצלים, ופנימיות הכתר היא בחי' תחתונה שבמאציל, הנה מזה מובן ביותר שחיצוניות הכתר אינה אמיתית ענין הבל"ג, שהרי זוהי מדריגה ששייכת לנאצלים, אלא שזהו כפי שהנאצלים הם בשרשם, ורק בחי' פנימיות הכתר, שהיא בחי' תחתונה שבמאציל (כפי שנמשך

(57) שמואל-א טו, כט.

(58) יחזקאל לד, לא. יבמות סא, א.

(59) כ, ב. רסח, ב. שא, ב. ועוד.

(60) ראה תו"ח נח סה, ב. המשך תער"ב

ח"א פק"ד. סה"מ ה'ש"ת ע' 75.

(61) ראה עץ חיים שער מב (שער דרושי

אבי"ע) פ"א. אוה"ת בשלח ע' תקעב.

(54) סה"מ תרכ"ט ע' שס.

(55) ראה תו"א וישלח כה, ג. תו"ח וארא

נו, ב. סה"מ תרכ"ז ע' נ.

(56) ראה שמור"ר ספכ"ג. במדב"ר ספי"ד.

בחי' תרומה כה, י בשם פרקי דר"א. פיוט

"וחיות" בקדושת כתר במוסף לר"ה (בכמה

נוסחאות) ד"ה כף רגל. וראה תו"א יתרו עא,

סע"א ואילך. עב, ד ואילך. ועוד.

בכתר), הנה שם דוקא הוא אמיתית ענין הא"ס והבל"ג. וכן הוא למעלה יותר, בכללות ענין האור והגילוי עד בבחי' האור שקודם הצמצום, שזהו"ע שהי' הוא ושמׁו בלבד⁶², הנה מיד בהגילוי הראשון (גלייך אין דעם ערשטן גילוי) ישנם ב' בחינות אלו, וכמשנת"ל⁶³ שיש ב' בחי' באור, אור שלהאיר העולמות, ואור שלגלות עצמותו. וגם במדריגה זו, הנה האור שלהאיר את העולמות אינו אמיתית ענין הא"ס והבל"ג, שהרי ענינו הוא עולמות, אלא שענינו הוא להאיר את העולמות, ורק האור שלגלות עצמותו הוא אמיתית ענין הא"ס. ועפ"ז יובן העילוי שבענין התשובה (כמענה הקב"ה יעשה תשובה ויתכפר לו) על ענין הקרבנות (מענה התורה יביא אשם ויתכפר לו), כי, אף שע"י הקרבנות מגיעים בבחי' לאדם כנ"ל, מ"מ, הרי זה רק בחי' חיצונית הכתר, ולמעלה יותר, באור שקודם הצמצום, בחי' האור שלהאיר את העולמות, משא"כ התשובה מגעת בפנימיות הכתר, ועד בבחי' האור שלגלות עצמותו.

(ו) **וזהו** שובה ישראל עד הוי' אלקיך, שובה ישראל הו"ע התשובה וההעלאה מלמטלמ"ע לבחי' לאדם, ועד לאמיתית ענין הא"ס, שזהו בחי' האור שלגלות עצמותו כנ"ל. וכיון שזוהי עלי' למדריגה היותר נעלית, לכן נאמר כאן (שובה) ישראל דוקא. אמנם, לאח"ז צריך שיומשך האור גם בסדר השתלשלות, והיינו, שאף שעצם ענין התשובה הוא בבחי' שלמעלה מהתחלקות, הנה לאח"ז צריך להמשיך בחי' זו גם בסדר ההשתלשלות [וע"ד מ"ש"ש⁶⁴ אתם נצבים היום כולכם גו' ראשיכם שבטיכם גו' מחוטב עציך עד שואב מימין, דכולכם הו"ע שלמעלה מהתחלקות, אך בחי' זו צריך להמשיך גם בכל עשר הסוגים שבנפש, ראשיכם שבטיכם עד חוטב עציך ושואב מימין]. ועז"נ (שובה ישראל) עד הוי' אלקיך, דהנה, כללות ההשתלשלות נחלק לב' הקוין דאורות וכלים, נפש וגוף, ובענין השמות הם ב' השמות הוי' ואלקים, ועז"נ עד הוי' אלקיך, שהוי', שהוא שם העצם⁶⁵ שם המיוחד⁶⁶ ושם המפורש⁶⁷, יהי' אלקיך, כחך וחיותך⁶⁸.

מאמר ב' פכ"ח.

(62) פרקי דר"א פ"ג.

(66) סוטה לח, א. סנהדרין ס, א.

(63) בר"ה ובחודש השביעי דיום ב' דר"ה

(67) סוטה וסנהדרין שם. רמב"ם הל'

פ"ח (לעיל ע' 18).

יסוה"ת פ"ו ה"ב.

(64) נצבים כט, ט.

(68) ראה לקו"ת שלח מ, ג. בלק עג, ריש

(65) כסף משנה הל' ע"ז פ"ב ה"ז. פרדס

ע"ג. וראה ד"ה תפלה לדוד תשמ"ז.

שער יט. מו"נ ח"א פס"א ואילך. עיקרים

וממשיך בכתוב, קחו עמכם דברים, דאף שעיקר התשובה היא בלב, מ"מ מדגיש כאן במיוחד הענין דקחו עמכם דברים, לפי שהתהוות הגוף קודמת להנפש, והמעשה הוא העיקר (כנ"ל ס"ג). והיינו, שאף שהתשובה היא למעלה מהתחלקות, ומגעת בבחי' הוי', שם העצם, עד לבחי' האור שלגלות עצמותו, שזהו"ע הנפש, מ"מ, צריכה התשובה להיות נמשכת עד לבחי' המעשה שהוא העיקר. וכללות הענין בזה, כידוע מה שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶⁹ שבכל ענין וענין ישנו גוף ונפש, דכיון שכל ענין ההתהוות הוא בשביל האדם, ובאדם יש גוף ונפש, לכן יש גוף ונפש בכל המדריגות שבכל סדר ההשתלשלות. ובכללות הו"ע אורות וכלים, שהרי ידוע⁷⁰ שמהתעבות האורות נעשו הכלים, ונמצא, שהאורות הם בחי' נפש, והכלים הם בחי' גוף. וגם בהאורות עצמם ישנם ב' בחי' אלו, בחי' האור שממנו נעשה הכלי, ובחי' האור כמו שהוא מובדל מהכלי. ובשרשם הראשון הו"ע האור שלהאיר את העולמות, והאור שלגלות עצמותו. וכשם שבאורות יש ב' בחי' אלו, כמו"כ יש ב' בחי' אלו גם בהכלים, והו"ע פנימיות הכלים וחיצוניות הכלים, כי, פנימיות הכלים מתאחדים עם האור שבתוכם, וענינם הוא אור, וחיצוניות הכלים, שעל ידם נשפע לחוץ, ענינם הוא כלים, מדידה והגבלה. וכל זה הוא לפי שבאדם ישנו גוף ונפש כנ"ל, וגם בנפש האדם עצמו, בהפנימיות שבו, שהו"ע התומ"צ, יש גוף ונפש, כנ"ל בארוכה. ומצד זה הנה גם בנוגע לעוברי רצונו, בהפגם שנעשה בתומ"צ, ישנו ענין גוף ונפש, ולכן גם בתשובה המתקנת את הפגם צריך להיות גוף ונפש, והיינו, שע"י הכוונה שבתשובה, החרטה והקבלה על להבא, שזהו הנפש דתשובה, נתקן הנפש שבפגם, וע"י הוידוי דברים, שזהו הגוף והמעשה, נתקן גוף הפגם, כמבואר במצות וידוי ותשובה להצ"צ⁷¹. וזהו קחו עמכם גו', היינו, שהעיקר הוא התשובה בלב, ועמכם צריך ג"כ להדברי וידוי להעביר גם גוף הקליפה (כמבואר בהמאמר דשנת תר"ל⁷²). וזהו ג"כ מה שמסיים בכתוב ונשלמה פרים שפתינו, כי גם ענין הקרבנות הוא חיבור הכוונה (נפש) והמעשה (גוף), וכמרוז⁷³ אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד

היחוד ספכ"ח ואילך. סה"מ תרס"א ע' קצו ואילך. עת"ר ע' מה ואילך. תרפ"ב ע' יב. וש"נ.

71 דרך מצותיך לח, א ואילך.
72 ע' שסג.

69 ראה ספר המאמרים אידיש ע' 162. לקו"ד ח"א ר, סע"ב. ספר השיחות תש"ג ע' 86.

70 עץ חיים שער ו (שער העקודים) פ"ג. שער מז (שער סדר אבי"ע) פ"א. וראה שער

שיכוין לבו [דעתו⁷³] לשמים [לאביו שבשמים⁷⁴], והיינו, שגם בענין (אחד) המרבה ו(אחד) הממעיט יומשך ענין הכוונה (ובלבד שיכוין כו').

ז) וזהו גם מה שאמירת הפסוק שובה ישראל עד הוי' אלקיך גו' היא בשבת דעשיית, שבהם אומרים שיר⁷⁵ המעלות ממעמקים קראתיך הוי'⁷⁶, וידוע⁷⁷ שממעמקים הוא עומק לפנים מעומק, וזהו ענין התשובה שלמעלה גם מקרבנות, והיינו, שגם ענין הקרבנות מגיע בבחי' עומק, וכנ"ל שהקרבנות מגיעים בבחי' לא אדם, אבל זהו רק עומק סתם, ואילו התשובה שמגעת בבחי' אמיתית הבל"ג, בחי' האור שלגלות עצמותו, הו"ע עומק לפנים מעומק (בחי' היחידה⁷⁸). ואומרים מזמור זה במשך עשרה ימים, כיון שיש עשר עומקים⁷⁹, וגם לפי שהבחי' דעומק לפנים מעומק צ"ל נמשך בעשר כחות הנפש כו', וכמו ענין חיבור הנפש והגוף. וכללות הענין בזה, כמבואר במאמר⁸⁰, שיש מקור מעיין ונהר, וכמו בגשמיות, כאשר הנהר יחרב ומעיין נרפש, חופרים בעומק עוד יותר בהמקור, שהמקור לעולם לא יופסק. ועד"ז למעלה כתיב⁸¹ ונהר יוצא מעדן, עדן הוא המעיין, בחי' חכמה, וכיון שפגם, צריך להמשיך ממקורא דכולא, מקור הע"ס, ששם אינו מגיע שום פגם, ולכן משם אפשר למלאות הפגמים. ועד שע"י הנהר נמשך גם בעלמא דפרודא, כהמשך הכתוב⁸¹ ומשם יפרד, והיינו, שגם בעלמא דפרודא נמשך בחי' האור, עד לבחי' האור שלגלות עצמותו⁸².

תשי"ט (סה"מ תשי"ט ע' ג). תשל"ט.
 תשמ"ח (תו"מ סה"מ תשרי ע' קיט ואילך).
 78) ראה המשך תערוב"ח ח"א פרח"צ.
 סה"מ תרנ"ג ע' קסא. תרנ"ו ע' רסה. ד"ה שיר
 המעלות שם (סה"מ תש"ג ע' 26).
 79) פרי עץ חיים שבהערה 76. לק"ת
 נצבים נג, ב. ובכ"מ.
 80) ע' שסב.
 81) בראשית ב, י.
 82) חסר הסיוס (המול"ל). — בסיום
 המאמר נזכר גם ענין חנוכת ביהמ"ק שהי'
 בחודש תשרי. וראה גם לקמן בשיחה ס"ז
 ואילך (לקמן ע' 70 ואילך).

73) כ"ה הגירסא בדפוסי משניות שלפנינו
 (מנחות ספ"ג).
 74) שבועות טו, א. וראה לקמן בהשיחה
 ס"ז (לקמן ע' 79).
 75) תהלים מזמור קל.
 76) שער הכוונות דרושי ר"ה (לפני דרוש
 א') קרוב לתחילתו. פרי עץ חיים שער תפלות
 ר"ה פ"ז. סידור האריז"ל במקומו. מג"א
 אור"ח סנ"ד סק"ב בשם כתבים. עט"ז אור"ח
 ר"ס תקפב. סידור אדה"ז במקומו. וראה גם
 לק"ת דרושים לר"ה סב, ב.
 77) ראה זהר ח"ג טט, סע"ב ואילך. ח"ב
 סג, ריש ע"ב. וראה ד"ה שיר המעלות תש"ג
 (סה"מ תש"ג ע' 18 ואילך). רד"ה הנ"ל